საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია

GEORGIAN ACADEMY OF AGRICULTURAL SCIENCES

სათივთიკე ბოცვრის პროდუქტიულობა

(რეკომენდაცია)

თბილისი

2019

UDC (უაკ)636.92+636.03
გ-922

რეკომენდაციის ავტორები:
ჯემალ გუგუშვილი - საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი,
გიული გოგოლი - სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი,
ზაზა ლაშხი - სოფლის მეურნეობის აკადემიური დოქტორი.

რედაქტორი: ელგუჯა შაფაქიძე - საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, სსმმ აკადემიის აკადემიური დეპარტამენტის უფროსი.

სსმმ აკადემიის გამომცემლობა „აგრო“

ISBN 978-9941-8-1534-8

სათივთიკე ბოცვრის პროდუქტიულობა

სათივთიკე პროდუქტიულობის ბოცვრის ჯიშები, სახორცე და სახორცე-ტყავ ბეწვეული მიმართულების ბოცვრებისაგან განსხვავებით, ბეწვოვანი საფარის განსაკუთრებული თვისებებით გამოირჩევა.

სანაშენე მოზარდს არჩევენ ისეთი სათივთიკე ბოცვრებისაგან, რომლებსაც კარგი შებუსვა და გრძელი, არანაკლებ 6 სმ თივთიკის ბეწვი აქვთ.

სათივთიკე ბოცვერს აშენებენ მაშინ , როცა სურთ ცალკე მიიღონ თივთიკი ან თივთიკი და ხორცი.

თივთიკის მისაღებად იყენებენ ზრდასრულ ბოცვერს, იმის გათვალისწინებით რომ იძლეოდეს იმდენ მოგებას, რამდენსაც იძლევა სახორცე ტყავ-ბეწვეული ჯიშის ბოცვერი.

სათივთიკე მიმართულების ბოცვრის ჯიშებიდან, თივთიკის მისაღებად გამოიყენება მოკლებეწვიანი რეკსი, რომელიც გამოყვანილია საფრანგეთში 1919 წ. რეკსის ჯიშის ბოცვრის ბეწვის საფარი თავისებურია. თივთიკი და ბეწვი ერთი სიმაღლისაა და გაკრეჭილს ჰგავს. შეფერილობით მურა ყავისფერი ხერხემალზე და ღია ნაცრისფერი გვერდებზე. ზრდასრული ბოცვრის ცოცხალი მასა 3-3,5 კგ-დან 4-4,5 კგ-ია, სხეულის სიგრძე - 40-54 სმ, გულმკერდის ირგვლისობა ბეჭებს უკან - 30-35 სმ, ნაყოფიერება -5-6 ბაჭია.

მოკლებეწვიანი ბოცვრის ძვალეული წვრილია. სხეული წაგრძელებული აქვს, მკერდი - ღრმა და ვიწრო, წელი - მოკლე, ფეხები - წვრილი.

რესკის ჯიშის ბოცვერი ნაკლებად არის გავრცელებული, გვხვდება მხოლოდ ბოცვრის მოყვარულთა მეურნეობებში.

თივთიკის მისაღებად გამოიყენება აგრეთვე - ანგორის სათივთიკე. ამ ჯიშის სამშობლო თურქეთია. სხვა ქვეყნებში XVII საუკუნეში გაიყვნეს. დღეისთვის იგი იშვიათად გვხვდება. აშენებენ მხოლოდ მოყვარული მებოცვრეები. თეთრი სათივთიკე ჯიში შეიქმნა შთანთქმითი მოშენების მეთოდით ადგილობრივი მცირეპროდუქტიული (შიპანცევ) ბოცვრებისაგან 1957 წ.

თეთრი სათივთიკე ბოცვრის ცოცხალი მასა 4 კგ, სხეულის სიგრძე - 54 სმ, გულმკერდის ირგვლისობა ბეჭებს უკან - 34 სმ, ნაყოფიერება - 7 ბაჭია. თეთრი და ელასტიკური ბეწვის საფარველი 92-94 % თივთიკისაგან შედგება. თივთიკის სიგრძე მერყეობს 5-7 სმ -დან ზოგიერთი ცხოველებში 14-15 სმ - მდე. ამ ჯიშის თივთიკის პროდუქტიულობა, ბაჭიებიანად, წელიწადში 450-1000 გ-ს შეადგენს.

თივთიკის მიღების მიზნით, ბოცვრების სულადობის 70 %-ს უშვებენ დაგრილებაზე, ხოლო მიღებული სულადობის ნაწილს ტოვებენ გამოწუნებული და ავადმყოფი ბოცვრების შესაცვლელად. ზრდასრული ბოცვრებიდან 2-ჯერ იღებენ თივთიკს,

შებუსვის შემდეგ კი კლავენ ტყავბეწვისა და ხორცისათვის. ასეთი მეთოდით მოშენებისას სათივთიკე ბოცვრისაგან ღებულობენ მაღალხარისხოვან თივთიკს.

ზრდასრული სათივთიკე ჯიშის ბოცვერი უნდა ვკვებოთ იგივე ნორმით, როგორც სახორცე-ტყავბეწვეულის ჯიშის ბოცვრები.

ზრდასრულ სათივთიკე ბოცვერს გალიაში ცალ-ცალკე ინახავენ, მოზარდს კი 3-4 სულს, ერთი და იგივე ასაკის, სქესის და ცოცხალი მასის მიხედვით.

სათივთიკე ჯიშის ბოცვრის გალიაში სისუფთავეს განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს, რადგან შენობის სინესტე იწვევს თივთიკის გაყვითლებას და ხარისხის გაუარესებას.

შემოდგომით და ზამთარში მოგებამდე 5-7 დღით ადრე უნდა გაკეთდეს ქვეშსაფენი. ქვეშსაფენად იყენებენ მსხვილ, სუფთა, მშრალ, უმტვერო და უფხო მარცვლოვანის ნამჯას. წვრილი და დასვრილი ნამჯის, თივის, ნახერხის, ტორფის, ხავსის და სხვა გამოყენება სათივთიკე ბოცვერისათვის გალიაში ქვეშსაფენად არ შეიძლება.

ბოცვრის თივთიკს ახასიათბს სწრაფად წამოზრდის თვისება, შემდეგ, როდესაც მიაღწევს განსაზღვრულ სიგრძეს, ადვილად იწიწკნება. არაა რეკომენდებული 6-სმ-ზე ნაკლები სიგრძის თივთიკის მოცილება. თივთიკის სიმწიფე შეიძლება განისაზღვროს ხელის მოკიდებით და მსუბუქად გაწევით. იმ შემთხვევაში, როდესაც თივთიკი მზად არის შესაგროვებლად, ბღუჯა ადვილად სცილდება სხეულს და ხელში რჩება. თივთიკის მომწიფების ხარისხზე შეიძლება ვიმსჯელოთ გარეგანი შეხედულებითაც. თუ ბოცვერი კარგად არის შებუსული, თივთიკის ბეწვის ბოლოები ერთმანეთს ეწებება, რაც იმის მანიშნებელია, რომ საჭიროა დაიწყოს თივთიკის შეგროვება. ბოცვერს თივთიკს აცლიან წელიწადში 4-6 -ჯერ.

გამოცდილი მებოცვრეები ყოველთვიურად აცლიან ისეთ თივთიკს, რომელმაც დაამთავრა ზრდა და ადვილად ცილდება ტყავს. ამ მეთოდის გამოყენებისას მცირდება თივთიკის შეგროვების პერიოდი, შეგროვებული თივთიკი შედარებით თანაბარია, არაა დაწოლილი და არც ბოცვრის სხეული შიშვლდება,რომელსაც ხშირად ვხვდებით გაკრეჭის დროს.

თივთიკის მოცილებისათვის ბოცვერს ისვამენ მუხლებზე, ფრთხილად ვარცხნიან ლითონის ან ხის სავარცხლით. ვარცხნას იწყებენ გავიდან. შემდეგ თივთიკს აცილებენ ხერხემლიდან და გვერდებიდან თივთიკის მოცლა უნდა ჩატარდეს ფრთხილად, წინააღმდეგ შემთხვევაში კანზე ჩნდება ნაკაწრები, რომელზეც თივთიკი აღარ ამოდის.

სათივთიკე ბოცვრის გაკრეჭისათვის იყენებენ ჩვეულებრივ მაკრატელს. პირველად ბოცვერს გულმოდგინედ ვარცხნიან, ბეწვს ზურგზე შუაზე ყოფენ. შემდეგ გაყოფილი ადგილიდან თივთიკს გვერდების ორივე მხარეს კრეჭავენ . დასაწყისში უნდა მოიჭრას პატარა-პატარა ბღუჯა, რაც შეიძლება კანთან ახლოს. არაა რეკომენდებული ბოცვრის გაკრეჭა, ან თივთიკის მოცილება წლის ცივ თვეებში, რათა ცხოველი არ გაცივდეს. ასევე არ შეიძლება თივთიკის შეგროვება მაკე და მაწოვარი ბოცვრებისაგან.

პირველად თივთიკის მოცილებას აწარმოებენ 2-2,5 თვის ასაკში. აღნიშნულ პერიოდში მიღებული თივთიკის მასა შეადგენს 15-20 გრ-ს, მეორედ 4-4,5 თვის ასაკში - 25-30 გრ-ს, მესამედ 6 თვის ასაკში, 35-40 გრ თივთიკს. მოზარდ ბოცვერს თივთიკს აცილებენ ყოველთვიურად ისევე, როგორც ზრდასრულ ცხოველს. ზოგიერთი მოყვარული ბოცვერს 4-4,5 თვის ასაკიდან ყოველთვიურად აცლის თივთიკს, რაც უარყოფითად მოქმედებს ცხოველის პროდუქტიულ მაჩვენებლებზე.

თივთიკის ხარისხი განისაზღვრება მისი სიგრძის, და დრეკადობის მაჩვენებლებით. აღნიშნული მონაცემების მიხედვით თივთიკი იყოფა შემდეგ ხარისხებად:

- ექსტრა - სუფთა, თეთრი, სხვა მინარევის გარეშე, ბეწვის სიგრძე არანაკლებ 60 მმ.
- პირველი ხარისხის - ბეწვის სიგრძე 45-დან 59 მმ-მდე;
- მეორე ხარისხის - ბეწვის სიგრძე 30-დან 44 მმ-მდე;
- მესამე ხარისხის - ბეწვის სიგრძე 11-დან 29 მმ-მდე; ამავე ხარისხს მიეკუთვნება სახორცე-საბეწვე ჯიშის ბოცვრის თივთიკი - ბეწვი არანაკლებ 11 მმ.
- უხარისხო - სუფთა, ბეწვის სიგრძე 11 მმ-ზე ნაკლები.

სათივთიკე ბოცვრის თივთიკის ბეწვის რაოდენობა 90-96% -ია. თივთიკის ნაკლად ითვლება ხვეულობა, რაც ამცირებს მისგან ნაწარმოები ქსოვილის სიმტკიცეს.

თივთიკი რომ არ მოითელოს, მას ინახავენ ფანერის კედლებიან ყუთში. ყუთის ზომები შეიძლება იყოს: სიგრძე - 80 სმ; სიგანე და სიმაღლე 50-50 სმ. ასეთი ყუთის ძირზე ყოველ 15 სმ-ზე ჭადრაკულად დგამენ 1,0-1,5 სმ დიამეტრისა და 25-30 სმ სიმაღლის ვერტიკალურ ჯოხებს. ჩრჩილისაგან თივთიკის დაცვის მიზნით ყუთის კედელზე კიდებენ ნაფტალინიან პარკებს (უშუალოდ დაყრილი ნაფტალინი თივთიკს აყვითლებს).